

בחוֹקוֹתֵי ב

כאילו ווי עס וואלט געשטאנען "קוֹממיות" (אָן אַ ווא"ו).

און פאַר דער רא"י "שנאמר כו"י" איז ר' יהודה מקדים "כנגד היכל וכתליו" — ווייל דער היכל אַליין (אָן די כתלים) האָט געהאַלטן ווייזניקער ווי מאה אמה, דעריבער איז ער מוסיף "כנגד היכל וכתליו", אָן דער פירוש פון "תבנית היכל" איז כללות ההיכל, דער היכל מיט זיינע

דה"ב ג, ד) ואדרבא — בפשטות — היכל הנאמר בתהלים ע"י דוד הוא דמקדש א' — היכל הנבנה ע"פ "התבנית" אשר מ"ד . . ה' עלי (דוד) השכיל" (דה"א כח, יט) * . ולכן מסתבר, שגם ר"י מפרש ש"קוממיות" היא קומת אדה"ר, ומהכתוב "תבנית היכל" מוכיח הוא רק ש"קוממיות" היא קומה אחת של אדה"ר. (ב) מפשטות לשון הגמרא "ואולך אתכם קוממיות ר"מ אומר כו"י ר"א מאה אמה" משמע ש"רי"א מאה אמה" הוא פירוש ב"ואולך אתכם קוממיות" (ג) בתור"כ מפורש "ר' יהודה אומר מאה אמה כאדה"ר".

(*) לתרץ הפ"י שהוא כהיכל דביהמ"ק השני, י"ל: קרא דבי' עסקינו "אשר בנינו גו"י" מדבר בלעת"ל ולכן טיומו "כתבנית היכל" — פ"י ג"כ היכל דבית הג' והנה גובהו דהיכל זה לא נתפרש בקראי דיוחזקאל "כי לא מצינו בכל המקראות הללו מדה מפורש על הגובה כ"א כו"י" (בי' מהגר"א ליחזקאל מ, יד). ולכן מסתבר לומר שיה"י כמבואר במס' מדות, ש"התועלת שיש בכ"י פור שבה במדות ביהמ"ק השני) . . י כ"י יבנה ב"ב יש לשמור ולעשות התבנית ההוא" (פיה"מ להרמב"ם בהקדמתו, בב"י סדר המסכתות. וראה ג"כ תויו"ס פתיחה למס' מדות). וכ"מ גם דעת רש"י מזה שהעתיק בפ"י (יחזקאל מא, יג) גם התיבות "ברוט ק"י" אף שאין מדובר ע"ז בכתוב שם. וראה פרש"י שם סוף, ח. ד"ק שם. מלבי"ם שם ור"ס מב.

א. אויפן פסוק "ואולך אתכם קוֹממיות" : זאגט די גמרא : "ר' מאיר אומר מאתים אמה כשתי קומות של אדם הראשון". ר' יהודה אומה מאה אמה כנגד היכל וכתליו שנאמר : "אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריי" הם בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל".

לערענדיק די גמרא אין פשטות קומט אויס, אָן דער מקור פון ר' מאיר'ן צו לערנען "מאתים אמה כשתי קומות כו"י" איז פון דעם וואָרט "קוֹממיות", וואָס איז (מיט אַ ווא"ו) אַ לשון רבים; אָבער דער מקור פון ר' יהודה'ן צו לערנען "מאה אמה" איז [ניט דער וואָרט "קוממיות" — ווייל אדרבה: דער לשון ווייזט גאָר כנ"ל, אויף צוויי קומות — נאָר] דער פסוק "אשר בנינו גו' תבנית היכל", און מצד דעם לערנט ער אָן "קוממיות" מיינט בלויז איין קומה (של אדה"ר *).

- (1) פרשתנו כו, יג.
- (2) ב"ב עה, א. סנה' ק, א.
- (3) וצ"ע מב"ב נח, א : כמדת החיצונה כן מדת הפנימית. ועד"ז ממס' סופרים בסופה : א"א שה' גבוה קומתו כנגד שבעים וארבעה אנשים. וצריך חיפוש בס'.
- (3*) תהלים קמז, יב.
- (4) חזא"ג מהרש"א ל"ב"ב שם. וברשב"ם שם : שני ממין דרש.
- (5) אבל אין לומר שר"י אין הכתוב "ואולך אתכם קוממיות" מדבר בנוגע שיעור הגובה דלעתיד [ופ"י "קוממיות" הוא "ב" קומה וקופה" (כבתיב"ע ופרש"י), וכיו"ב] — כי (א) מהכתוב "אשר בנינו גו' תבנית היכל" עצמו לא ישנה הוכחה ל"מאה אמה", שהרי אפשר שכוונת הכתוב היא לגובה היכל הראשון (ראה מ"א ו, ב. שם ו, כ.

היינט פאַרוואָס זאָגט ער „כנגד היכל וכתליו" און ניט „כקומת אדה"ר"?

(ג) די זעלבע קשיא איז אויך אין פסוק „אשר בנינו גו' תבנית היכל": פאַרוואָס פאַרגלייכט דוד המלך אין תהלים די קומה דלעתיד צו „תבנית היכל" בשעת די תורה פאַרגלייכט עס צו קומת אדה"ר?

(ד) אויך מצד הסברא: בשעת מען זוכט אָן ענין צו וועלכן מדמה זיין דעם גובה פון „בנינו" און „בנותינו" לעתיד לבוא, איז דאָך לכאורה די פאַסיקסטע זאָך צו פאַרגלייכן עס צו דער קומה פון אַ מענטשן, ובפרט — אדם הראשון, וואָס פון אים שטאַמען אַלע מענטשן — פאַרוואָס זאָגט דער פסוק „תבנית היכל" און ניט „קומת אדה"ר"?

(ה) דעם מקור פון דעת ר"מ צו לער-נען „כשתי קומות של אדם הראשון" — כאַטש „קוממיות" (לשון רבים) ווייזט בלויז אויף „שתי קומות", אָבער עס ווייזט ניט וועלכע קומות — איז מבאר דער מהרש"א⁶, אַז דאָס איז אַ דבר הפשוט, וואָס דאָרף ניט קיין הוכחה, ווייל „הבריאה דאדם לעתיד ודאי לא תגרע מהבריאה דאדם הראשון שבעוה"ז".

ועפ"ז איז ניט מובן לדעת ר' יהודה: למה לי קרא סברא היא¹⁰? וואָס איז דער חידוש אין די פסוקים „ואולך אתכם קוממיות" און „אשר בנינו גו' תבנית היכל", וויבאַלד אַז מצד הסברא ווייס מען ודאי אַז די קומה פון אָן אדם לעתיד וועט ניט זיין קלענער פון מאה אמה¹¹?

כתלים, וואָס צוזאַמען איז עס געווען מאה אמה⁵.

עפ"ז איז אָבער ניט מובן:

(א) וויבאַלד אַז ר"י איז חולק אויף ר' מאיר'ן אין דעם פירוש פון וואָרט „קוממיות", אַז דאָס מיינט ניט „שתי קומות" נאָר „קומה אחת" — האָט ער דאָך צום ערשטן (גלייך נאָך די ווערטער „מאה אמה") געדאַרפט זאָגן זיין (חידוש, דעם) פירוש „כקומה אחת של אדה"ר" און דערנאָך ברענגען די רא"י צום פירוש פון פסוק „אשר בנינו גו' תבנית היכל". פאַר-וואָס הויבט ער באַלד אָן „כנגד היכל וכתליו" שנאמר כו', און נאָכמער: ער זאָגט אינגאַנצן ניט זיין פירוש אין „קוממיות"?

(ב) פון דעם וואָס (א) די ווערטער „כנגד היכל וכתליו" זאָגט ר"י איידער ער ברענגט דעם פסוק „תבנית היכל", און (ב) פון דעם לשון „כנגד היכל כו'" איז מוכח, אַז „כנגד כו'" איז [ניט בלויז אַ פירוש אין „תבנית היכל" אַז אין דעם ווערן אַריינגערעכנט אויך די כתלים, נאָר ס'איז אַ טעם אויף דעם וואָס קומת האדם וועט זיין מאה אמה.

איז ניט מובן: די פלוגתא פון ר"מ מיט ר"י איז דאָך לכאורה בלויז אין דעם וויפל קומות עס מיינט „קוממיות" (איין קומה אָדער צוויי), אָבער אויך לויט ר"י מיינט „קוממיות" (ניט די קומה פון היכל⁶, נאָר) קומת אדה"ר.

(6) ראה רש"י (סנה' שם) בפירושו ה' ראשון.

(7) כתיוב"כ שם (נעתק בהערה 5).

(8) שהרי, לפי פ' הראשון ברש"י סנה' שם הוא אורז ההיכל, וגם לפי הפי' „לישנא אחרינא" ברש"י שם, רשבי"ם לב"ב שם) דקאי ארום בית שני — מסתבר לומר ש' „קוממיות" קאי אקומה סתם, היינו קומת אדם (בנו"ד — אדה"ר) (ראה לעיל הערה 5).

(9) ב"ב שם.

(10) כתובות כב, א. וראה תוד"ה אי-

בעית (שבועות כב, סע"ב) בסופו, ואכ"מ.

(11) במהרש"א שם מבוא מילקוט (ול-

העיר, שכת"ה גם בתוכ"כ) „אין לי אלא אנשים

נשים מנין ת"ל בנותינו גו' תבנית היכל".

ג. אט דער עילוי פון „והתהלכתי“ וואס איז כולל ביידע מעלות (די מעלה פון אור ישר און די מעלה פון אור חור), קען זיין אין צוויי אופנים:

איין אופן איז, אז די התכללות פון די ביידע מעלות איז אין זעלבן מענטשן

— און אויך דער אופן איז (א מעלה גדולה ביותר, וואס דעריבער איז ער) איינער פון די יעודים (חידושים) דלע“ל. ווארום וויבאלד אז „אור ישר“ און „אור חור“ זיינען צוויי הפכים, איז דעריבער ניט שייך (איצטער) אז דער זעלבער מענטש זאל זיין דורכ- געדונגען אין אלע¹⁵ זיינע כחות פון צוויי הפכית'דיקע תנועות.

און א צווייטער אופן איז, אז די ביידע ענינים פון „אור ישר“ און „אור חור“ זיינען (ניט בלויז אין זעלבן מענטשן, נאר) אין איין און דער זעל- בער תנועה: די בירורים פון „אור חור“ גופא וועלן זיין אין אן אופן פון גילוי בדרך אור ישר¹⁶.

ד. און דאס איז די פלוגתא פון ר' מאיר מיט ר' יהודה, צי אידן וועלן זיין דעמאלט „מאתים אמה“ אָדער „מאה אמה“:

ביידע האַלטן, אז אלע עשר כחות הנפש (און יעדער כח ווי ער איז בשלימות — כלול פון אלע צען כחות, וואָס דאָס איז דער מספר פון „מאה“)

15) כי לולא זאת — שייך זה גם עתה, וכמרו"ל בספרי עה"פ ואהבת את ה' א דב' עבודת ה' — אהוי"ר גם יחד.

16) אולי י"ל דוגמא לזה גם עתה: תשובה הבאה ע"י קירוב המאור כו' — קודם העבודה „דרשו“ ו„קראוהו“ (ראה ד"ח כא. ב"ג. צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה, ובכ"מ).

ב. דעם ביאור בכל זה וועט מען פארשטיין בהקדים וואָס עס שטייט אין חסידות¹⁷ אויפן פסוק „והתהלכתי בתוכם וגו'“¹⁸, אז „והתהלכתי“ לשון רבים מיינט צוויי סאַרטן הילוך: הילוך מלמעלה למטה — אור ישר, און הילוך מלמטה למעלה — אור חור.

וואָס אָט די צוויי אופני הילוך ווערן אויפגעטאָן דורך עבודת הצדיקים און עבודת הבעלי תשובה: דורך דער עבד דה פון צדיקים ווערט נמשך אלקות מלמעלה למטה, און דורך עבודת ה' תשובה ווערט די העלאה מלמטה ל' מעלה.

און אזוי ווי יעדער סוג הילוך האָט אַ מעלה לגבי דעם צווייטן¹⁹ — אין דעם ענין פון „גילויים“ איז אור ישר העכער, אָבער לאידך גיסא, איז פאַראַן די מעלה פון „אור חור“ אָז דוקא דורך דעם נעמט מען עצמות — איז אויף דעם זאָגט דער פסוק „והתהלכתי בתוכם“, אָז לע"ל וועלן זיין ביידע מעלות.

ומפרש במהרש"א שם: „דלאנשים שיהיו ק' אמה לא אצטרין ל' קרא“ אבל [נוסף לזה שבש"ס דילן הוא כפנים, גם לפי הילקוט ותו"כ הנ"ל] עדיין אינו מתורץ: הרי בכתוב „ואולך אתכם קוממיות“ מדבר בעיקרו בנוגע לאנשים* (אלא — שגם בנוגע לנשים), ומהו החידוש בזה שיהיו ק' אמה?

12) ד"ה והתהלכתי בתוכם תשי"א. וראה לקי"ת ראה כו, א. אוה"ת פרשתנו (כר ב) ד"ה הנ"ל (ושם ע' תרגו' וע' תערב) — ביאור מחלוקת ר"מ ור"י באו"א).

13) פרשתנו כו, יב.

14) ראה בהגשמן בהערה 12.

* שהם הרודפים את האויבים והעוֹסִים קים בגרנות להוציא שן וגו' — המדובר לפני „ואולך אתכם“.

אז ער וועט זיין „כשתי קומות של אדה־ר“ (אין אים וועלן זיין ביידע מעלות „אור ישר“ און „אור חזר“), וויבאלד אבער אז „אדם“ איז בחי ציור — זיינען די צוויי קומות צוויי באזונדערע ענינים;

היינט אויב אזוי, איז ווי וועלן דאס די צוויי קומות (לדעת ר״י) זיין איין ענין — מאה אמה? אויף דעם זאגט ער „כנגד היכל וכתליו“ — אז דאס איז מצד דעם וואס דאן וועט אין אן אידן זיין כנגד היכל וכתליו, דאס וואס ס׳איז געווען אין „היכל וכתליו“, אז ענין וואס איז העכער פון בחי „אדם“.

און עפ״ז איז אויך פאָרשטאַנדיק וואָס אין תהלים פאָרגלייכט ער די מאה אמה דלעתיד צו „תבנית היכל“ — כאַטש אין תורה שטייט „ואולך אתכם קוממיות“, וואָס מיינט קומת אדה־ר — ווייל דער פסוק „ואולך אתכם קוממיות“ דערציילט אז לעתיד וועט זיין ביי יעדן אידן צוויי קומות (ברוחניות — ניט רעדנדיק ווי דאָס וועט זיין בגשמיות); און אין פסוק „אשר בנינו גו׳ מחוטבות תבנית היכל“ איז ער (מוסיף ו)מחדש, אז די צוויי קומות וועלן זיין אין די זעלבע מאה אמה — און דער ענין איז שייך צו „תבנית היכל“, אין ביהמ״ק זיינען געווען די צוויי ענינים פון אור ישר און אור חזר צוזאַמען, כדלקמן.

ו. אין ביהמ״ק זיינען געווען בכל־לות — צוויי זאכן: „ועשו לי מקדש“ — עבודה מצד דעם מטה, און „ושכנתי בתוכם“ — המשכה מלמעלה, און די צוויי זאכן זיינען געווען איין ענין, און ווי מ׳האָט עס געזען אויך בגלוי אין „מקום“ (מדת) הארון אינו מן

וועלן זיין דורכגענומען סיי פון עבודת הצדיקים סיי פון עבודת התשובה — און ווי דער פירוש הפשוט פון „קוממית“ (לשון רבים) וואָס ווייזט אויף צוויי קומות (אויך לדעת ר׳ יהודה — וכדלקמן).

און זייער פלוגתא איז גאָר צי די ביידע סוגי עבודה וועלן זיין אין צוויי באזונדערע ענינים, אָדער זיי וועלן נתאחד ווערן אין איין ענין:

ר׳ מאיר האַלט, אז זיי וועלן זיין צוויי תנועות, און דעריבער לערנט ער אז דער מענטש (אויך אין זיין גוף הגשמי) וועט זיין „מאתים אמה כשתי קומות כו׳“, אז די צוויי ענינים (אור ישר און אור חזר) וועלן זיין אין באזונדערע אמות: מאה אמה אור ישר און מאה אמה אור חזר;

און ר״י האַלט, אז ביידע ענינים וועלן זיין אין איין תנועה, און דעריבער האַלט ער אז די ביידע קומות וועלן זיין אין די זעלבע מאה אמה י״.

ה. עפ״ז וועט מען אויך פאָרשטיין וואָס ר״י זאָגט דעם לשון „כנגד היכל וכתליו“, און וואָס ער זאָגט עס גלייך גאָר די ווערטער „מאה אמה“ (פאָר „שנאמר כו׳“) — ווייל דערמיט איז ער מבאר דעם טעם פון זיין שיטה אז ביידע קומות וועלן זיין אין די זעלבע מאה אמה:

„אדם“ (אפילו אדם הראשון) ווייזט אויף אַן ענין פון „ציור“ וסדר, ער באַשטייט פון כמה דרגות י״, און אפ״ל ווי דער אדם וועט זיין לע״ל — העכער אויך פון אדם הראשון, ביז

(17) ועפ״ז יומתק מ״ש בבעה״ט כאן „ב׳ תגין על הקוּף שעתידין להיות קומתן מאה אמה“ — כי ב׳ ענינים בהקוּף, ב׳ המאה אמה.

(18) המשך וככה תרליז פ״כ (ובכ״מ).

דער ענין פון „מאה אמה“ [אז די צוויי בחינות — המשכה מלמעלה (אור) און העלאה מלמטה (כלי) — זיינען איין ענין] קען זיין בלויז מצד עצמות: מצד דער מדריגה פון „אור“, הגם אז אויך אין אים איז פאראן ניט נאָר די שלימות פון בלי גבול (אור), נאָר אויך די שלימות פון גבול (כלי) ²² — איז אָבער דער בל״ג מיטן גבול צוויי קווין; דוקא עצמות, וואָס ער איז מושלל פון אַלע תוארים — „שלילת הגבול ושלילת הבל״ג“ ²³, לגבי אים זיינען גבול און בל״ג איין ענין ²⁴.

און דערפאַר האָלט ר' מאיר „מאתים אמה“ און ר' יהודה „מאה אמה“:

ר' מאיר איז ענינו (און פון לשון) אור ²⁵, און וויבאַלד אָז מצד „אור“ זיינען המשכה (אור) און העלאה (כלים) צוויי ענינים, דעריבער האָלט ער „מאתים אמה“ — צוויי באַזונדערע קומות: משא״כ ר' יהודה איז מלשון הודאה ²⁶, און וויבאַלד אָז דורך הוֹדאה נעמט מען עצמות ²⁷, דעריבער ²⁸ האָלט ער „מאה אמה“ — עס ווערט איין ענין.

(משיחת ש״פ בהו״ב תשכ״ד)

- (22) כדאיא בעבוה״ק (שער א' פ"ח) אור א״ס כשם שיש לו כח בבל״ג כך יש לו כח בגבול . . והגבול הנמצא ממנו תחלה הוא הכלים.
(23) המשך תרס״ו ריש ע' קסח, ובכ״מ.
(24) ראה עד״ו גם לעיל ע' 103 הערה 35.
(25) ראה עירובין יג, ב.
(26) ראה המשך וככה הני״ל פ״פ.
(27) ראה סדור שער הבל״ג בעומר (שו, ב).
(28) ויש לומר, שזהו גם הטעם למה שהענין ד״מאה אמה״ נרמז בתהלים דוקא (ראה לעיל סעיף ה') — כי השירות ותשׁ

בחות דתהלים, הוא כענין ההודאה.

המדה״ ²⁹: דער „ועשו לי מקדש“, עבודה פון מטה, ער גופא איז גע״ווען אין דעם אופן פון „ושכנתי בתוכם“ — המשכה מלמעלה. און מצד דער בחינה פון „מקדש“ וואָס איז דאָ „בתוך כל אחד ואחד מ ישראל“ ³¹, וועלן אויך ביי אידן זיין די ביידע קומות אין איין תנועה — מאה אמה.

און דאָס איז אויך וואָס ר״י איז מדגיש „כנגד היכל וכתליו“ — ווייל דער ענין הני״ל (אָז המשכה מלמעלה און העלאה מלמטה זיינען אין ביהמ״ק געווען איין ענין) דריקט זיך אויס אין „היכל וכתליו“: די כתלים פון היכל האָבן גענוצט צו מפיטן זיין און פאָ־נאָדערטילן צווישן איין ענין מיט אַ צווייטן, און זיי גופא זיינען געווען אַ טייל פון דעם „היכל“ וואָס ענינו איז אחדות.

ז. ע״פ כל הני״ל קען מען אויך מבאר זיין (בדרך אפשר) די שייכות פון די צוויי שיטות „מאתים אמה“ און „מאה אמה“ — צו ר' מאיר און ר' יהודה:

(20) שהרי הארון והמקדש בכלל עם היות שנעשה מצד המטה — „ועשו גו״, מ״מ ה״י (לא רק מקום מוכשר להשראת השכינה, כ״א) כלי ל״ושכנתי“ (ראה בארוכה ד״ה פדה בשלום תרפ״ו, ושמ׳ שבמקום המקדש „היש עצמו הוא שם הו״י“).

ולהעיר מרמב״ן ר״פ תרומה [וראה לקו״ש ח״ד ע' 1346 הערה 24, שגם ה׳ רמב״ם אינו חולק עליו בזה] „עיקר החפץ במשכן (ומקדש) הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון“ — וזה ש״מקום הארון אינו מן המדה“ הוא [לא שבמקום הארון נתגלה בחי׳ שלמעלה מהמקום (שחז״ן ממנו, ורק שׁ השראת בחינה זו היתה במקום הארון), כי אס׳ ש״גם בחי׳ הגבול ומדה דארון (גופא) ה״י בבחינת בל״ג“ (אמ״ב פתח השער פ״ו ג, ב), ע״י״ש].

(21) נסמן בלקו״ש ח״ג ע' 906.

הוספות

שיחות ומכתבים